

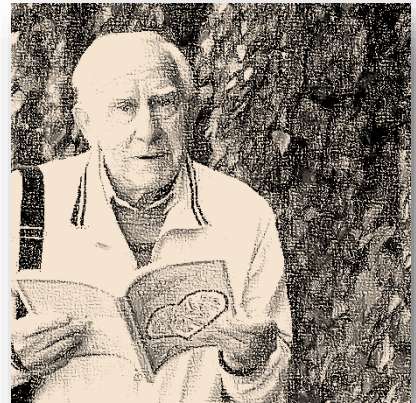

Siniša Glavašević
PRICE IZ VUKOVARA

MATICA HRVATSKA

ZAPIS MLADENA KUŠECA O PRIČAMA IZ VUKOVARA

Uz ove lijepe i tužne crtice Siniše Glavaševića osjećam obvezu prema čitateljima i Siniši zapisati kako su te priče, u ovo zlo ratno vrijeme, stigle iz razrušenog i opkoljenog Vukovara.

Ispisujem iz svog ratnog dnevnika:

Zagreb, 11. studenoga 1991. U Hrvatskoj je rat.

Siniša Glavašević sinoć me je u telefonskom razgovoru tko zna po koji put ponovno iznenadio. Uz nezaobilazni molbu da kao novinar i književnik učinim sve što mogu za Vukovarce i Vukovar, očito predosjećajući strahote koje su iz sata u sat sve više prijetile i ljudima i gradu, zamolio me da učinim nešto i za njega osobno.

Ne znam možete li razumjeti uzbuđenje kada vas netko u pola noći telefonom nazove iz okruženoga Vukovara i gotovo bojažljivo najavi da ima osobnu molbu. Što vam tada sve može proći kroz glavu i srce. Ali, svakako, najmanje sam očekivao:

„Mladene, u razrušenom Vukovaru nešto sam, uz novinska izvješća, napisao i za svoju dušu i za dušu Vukovara. Ako uspijem, poslat ću vam faksom svoju dječicu pa vas molim da, kada to pročitate, kažete što je to i treba li to još kome osim meni i mome gradu.”

PRIČA O PRIČI

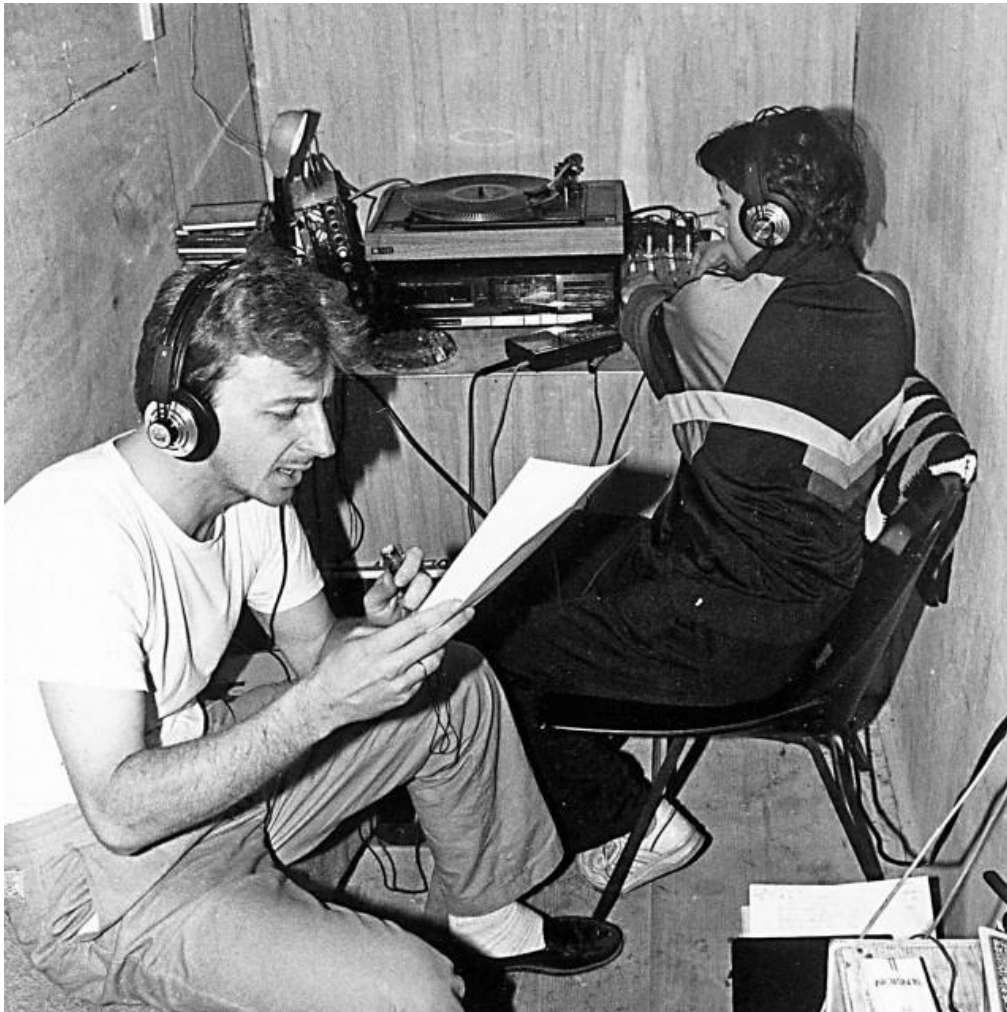
Uvijek sam volio da mi mama, tata i baka pričaju priče.

U pričama je uvijek sve lijepo i strašno. Sve što možete zamisliti u pričama je veće i ljepše, i strasnije. Bio je izazov. I poslije, kada sam se u životu sastao s pričama, uvijek je toga bilo.

Priča mora biti iskrena. Učini li vam se da lažem, odmah zatvorite knjigu i ne slušajte.

Onda to sigurno nisu priče za vas.

Siniša Glavašević, javljanje radio Vukovara iz skloništa, glas u svijet

RIJEČ PRVA

... Više vam se u Vukovaru ne može dogoditi da vam netko poželi dobar dan, a da to i ne osjeća. Kada vas pitaju za zdravlje, ne misle na prehladu, reumu ili što slično. Oni zapravo misle o vašem životu i ranama koje ste mogli dobiti čak i kada disciplinirano sjedite u podrumu.

Mogli ste ih dobiti pomažući nekome na ulici. Geler, šrapnel, kuglica brži su od vaših misli i prekinut će grubo čak i najljepši djetinji san, kao onom šestomjesečnom djetetu u majčinom zagrljaju. Uništiti će i ono malo trenutaka koje svi ratom zahvaćeni otmu da bi makar u mašti bili s dragim ljudima.

Vjerujte, rat je najveća čovjekova niskost koju je u svojoj raskalašenosti smislio...

Čini mi se, jedan sam od malobrojnih sretnika koji je svoju misao uspio zabilježiti u traganju za izgubljenim... i uvijek, pišući, negdje u dnu svojih misli, a ponekad i pred živom slikom krvi, smrti i razaranja, nisam zaboravljao borce, hrvatske branitelje koji nisu imali sreće, koji nisu dočekali svoje misli, a kamoli svoje obitelji i svoje ljubavi.

Umjesto njih primite i moju prvu riječ, riječ istine i ljubavi.

PRIČA O GRADU

Odustajem od svih traženja pravde, istine... odustajem od svega što sam još jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj.

Vjerojatno bih odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odreknu meo sebe i pobjegnemo u svoj strah?

Kome ostaviti grad? Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude...?

Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje, tko će Vukovar iznijeti iz mraka?

Nema leđa jačih od mojih i vaših, i zato, ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladenačkog šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno i dali, i primili prvi poljubac – netko je jednostavno sve ukrao jer, kako objasniti da ni Sjene nema? Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužniji film, vaša je prošlost jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi. Prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijenje, zatim svoju sadašnjost, a onda, ako vam oстане snage, uložite je u budućnost.

A grad, za nj ne brinite, on je svo vrijeme bio u vama. Samo skriven. Da ga krvnik ne nađe.

Grad – to ste vi.

PRIČA O LJUBAVI

Vrijeme u kojem živimo toliko je nezahvalno da čovjek poželi da se nije ni rodio, ili bolje da se rodi u neko drugo vrijeme i drugi put, i to samo zato što u ovom vremenu nema dovoljno ljubavi za sve.

Uzalud velike kuće, skupi automobili, zimovanje na visokim Tatrama, Garmisch-Partenkirchenima, uzalud skupi parfemi, brifinzi, sve je to izmaglica pravog života...

Gledam mnoge koji praznih džepova uspravno hodaju ovim gradom. Njihova radost u neimanju mnogo je veća. Jer oni imaju grad. Imaju prijatelje. Imaju dušu.

Nisu imali novac za Zagreb, Beč, Prag. Njihov je novac ostao u čašama ispijenim s prijateljima s kojima su poslije čekali svanuća na hrvatskim barikadama.

Nekima je to čekanje bilo predugo pa smo ostali bez njih. Ali mi svi dobro znamo gdje su. Ako nam život omogući da naša ljubav ovlada nama, kao što je njihova ljubav nosila njih, jednom, na kraju puta, možda možemo očekivati da i mi umremo sretni.

PRIČA O NEPRIJATELJIMA

Život je pun zagonetki, ali najzagonetnije je to kako od prijatelja nastaje neprijatelj. Jeste li ikad pomišljali zašto je lakše steći neprijatelja, negoli prijatelja?

Cijeli sam život želio biti okružen dobrim, vrijednim ljudima koje svi poštuju i vole. Sreća je bila na mojoj strani, barem do sada. Ostao sam u ruševinama Vukovara, ali s ljudima uzdignuta čela. Mnoge od njih nisam ni poznao. Mnogi od njih još jučer nisu bili ni svjesni svoje snage. Vjerujte, najljepše što vam se sada u Vukovaru može dogoditi jest da uđete u prostoriju punu ljudi i sa svima se pozdravite.

Često i ne znate, ali događa se da vaši pozdravi, vaše iskrene i dobre želje, ostanu u sjeni nečije mržnje. Jedino što možete jest upitati se jeste li baš vi to zaslužili. To, doduše, neće smanjiti nastalo neprijateljstvo, ali će vam umanjiti tugu, a može se čak dogoditi da se mržnja zanese u svojoj jarosti pa da samu sebe pretvori u prah, u ništa. A može se dogoditi da mrak zadavi svaku ružnu misao.

Ali to se može dogoditi tek ako je u svijetu ostalo makar malo ljubavi. Zato, ako je u vama ima, ne štedite je. Podijelite, dajte djelić svoje ljubavi prvome do sebe i bit će manje neprijatelja. Za početak, dovoljno je i to.

PRIČA ZA RODITELJE

Najljepše je imati djecu jer djeca su budućnost, ona su nada u bolje sutra, vjera da će ono što slijedi zaštititi starost. Kad čovjek ima djecu, onda je sve bolje, jer kada vas svi napuste, opet vam ostaju vaša djeca.

Sve to pak povećava vašu odgovornost jer, ako želite bolju budućnost, onda morate svim silama nastojati da tome i sami pridonese.

Naučiti djecu da se smiju, da misle lijepo, da ih upozorite da njihova htijenja ne budu veća od nebeskoga svoda, da njihove ruke ne prljaju ničija djetinjstva, i ničije želje, morate ih jednostavno naučiti da ljube. Jer tko ljubiti zna, toga ljube. Ljube njegova nastojanja, toplinu njegove dobre ruke, njegove poglede.

Oni drugi, oni čije su misli crnje od najcrnje noći, oni čiji se obrazi ne žare ljubeći i čija se riječ kida na paučinaste niti kada krene u neuhvat, oni drugi mogu istezati svoje vratove iznad površine životnoga tijeka, mogu se vješati o ramena hrabrih plivača, ali ih struja ipak vuče dalje od obale, i dublje u mrak. Ti kojima noć ne služi za zagrljaje, ti kojima mjesečina ne zatvara noći i koji truju ljepotu svojom nazočnošću, tonu i prije nego što zaplivaju.

Ako imate djecu, pogledajte ponekad u plavi atenski svod pa ako među zvjezdastim krijesnicama spazite makar jednu kojoj biste željeli biti bliže, sjetite se djece, jer čak ako vi u tome i ne uspijete, umjesto vas sve će to učiniti vaša djeca.

Odgovorite na sva njihova pitanja, nađite vremena za njih pa makar morali poslije čitati i stare novine, poljubite njihove dobre djetinje snove, učinite da njihove čudesno blistave oči vide samo dobra svitanja, vedre dane i velike zvijezde. Ne dopustite da njihovu maštu satire zlo. Ne dajte da vaše dijete odraste ako je njegova radost veća u uzimanju negoli davanju. Zaustavite svijet, zaustavite vrijeme ako ne stignete dati djeci sve što im treba da odrastu u čistoj ljepoti, jer za ono što se sada događa, nisu kriva djeca. Kad čovjek bolje razmisli, djeca su još jedino dobro koje je čovječanstvu ostalo.

Sve drugo uništeno je u nastojanju da sitni ljudski stvor bude veći od misli, od riječi – od Boga.

PRIČA O TRAŽENJU

Stvarno treba imati sreće u životu da bi se našlo ono za čime se traga.

Tisuće ljudi koji se susreću po ulicama žure nekud, a kada biste ih pitali kamo ih put vodi, ne bi znali odgovoriti. Bezglavo trče u paničnu strahu da će ih izdati snaga ili da će ih vrijeme pregaziti. Cijeli život su u stanju staviti na kocku, samo da stignu na nepoznato odredište. I doista, znaju proći godine i desetljeća dok netko zastane, kada mu se učini da je to ono pravo.

Cijeli svijet se traži kao da je neizmjereno velik. A nije. Zašto bi se inače govorilo 'svijet je mali'? A ako je to točno, kako je moguće da se ljudi ne mogu naći ni u tom malom svijetu?

Nešto doista nije u redu, ili je zapravo teško naći nekoga tko će vas čuti, razumjeti, ljubiti, utješiti.

Svijet je pun zamki, nepredvidljivih igara na koje niste navikli jer ste u svojoj biti iskreni.

Traženje je valjda najteže što vas čeka na stazi koju ste odabrali. I uvijek sumnja, mogućnost da ste pred strašnim i nepopravljivim promašajem, sumnja da će vas takve greške skupo stajati, a vi ne znate ništa, bojazan da će svijet ismijati putnika koji želi na sjever, a ide na jug, neprestano vam lebdi u podsvijesti, ili čak da ćete shvatiti da ste u slijepoj ulici, da je cijeli vaš život bio uzaludan jer nikamo niste došli.

Zato ste i skloni sebe analizirati u osami, brižljivo krijući sve što nije lijepo u vama. Život se igra s vama jer je čovjek nesavršen pa su vaše greške vaša kvaliteta. Tko će znati što je dobro, a što ne?

Mene zanima tko je čovjek koji je prošao pored mene, pijan i neobrijan? Zašto je psovao i otkud baš on na mojem putu za koji sam mislio da je pravi? Oprostite, ali svijetu su zanimljiviji oni koji griješe, od bezgrešnih i čistih. Od takvih se nema što naučiti, s takvima se nema o čemu razgovarati.

Zato slobodno nastavite svoju potragu, nema razloga strahu da ćete možda pogriješiti. Ono što se traži, obično se teško nalazi. Uostalom, malobrojni su oni koji su našli. Ali možete biti zadovoljni i ako priđete dovoljno blizu toj iskrici koju ste sebi namijenili. I to je znak da ste uspjeli.

PRIČA O RATU

...

Rat pravi selekciju. Dobro odvaja od zlih, jake od slabih, lijepo od ružnog, poštene od manje poštenih, sposobne od nesposobnih. I što dulje traje rat, selekcija je stroža. I naravno, žrtava je više. Potrebno je imati dobar smisao za orijentaciju da bi se čovjek u ratu snašao.

Kamo bježati, kome vjerovati, što raditi?

Kako doznati, prije svih, tko će pobijediti?

Kako biti među prvima baš kada je najpotrebnije? ...

Tko zna gdje su sad toliki koje sam poznavao i toliko često slušao?

I njih i jeku koja je odzvanjala od udaraca u njihova vlastita prsa. Gdje li su svi oni sada kad krvavi Vukovar? Zašto ne viču? Zašto svojom vikom ne pomažu plašiti neprijatelja odavde odakle niču svi njihovi korijeni? Zašto ih nema sada kad je važno zemlji vratiti davni dug, sada kada tradicija ovog grada, kojom su se toliko dičili, mora ponijeti najteži teret? Ali, rat je nemilosrdan. On je bič koji puca na svim svojim krajevima. Rat je istodobno i vlast i bezvlašće. Za neke pakao, a za neke, a svi znamo koji su to, i dar Božji.

PRIČA O RATNIKU

... Za nekoliko mjeseci rata stekao sam toliko neprijatelja da se pitam gdje su bili do sada. ... Otkud tolike laži u prijateljstvu? Je li ovaj grad uvrijedio nekoga od njih svojim bičem kada ga tako zdušno zatiru?

Razgovarao sam s mnogim borcima koji brane te ruševine; i oni misle isto. Što će nekome moj grad, osim meni i mojim sugrađanima i Hrvatskoj? Uvijek se znalo da ne možeš biti ono što nisi. Tako je i s gradovima. Tako je i sa zemljom. Braneći tu ideju stoje ljudi, divovi hrvatske hrabrosti, i nikako da objasne onima iz drugog dvorišta da je vrijeme ratova na izmaku. Zar to nisu shvatili noseći školsku torbu i ljubeći se po parkovima, u sumračje?

Uzalud su nosili moje ime i imena mojih sugrađana u njedrima, jer ovaj rat su izgubili, ako ne prije, a ono prljajući ruke i obraz nastojeći uzeti ono što nije njihovo. Ne mogu prihvatiti nepoštenje, a ni mrak koji mi unose u svjetlost.

Hvala im u ime svih koji su izginuli i u ime svih koji su se napatili zbog njihove nezahvalne i proždrljive želje da uzmu tuđe, i u svoje osobno, malo ime, koje će ipak, na kraju svega, biti veće od njihova.

PRIČA O DJETINJSTVU

Svatko ima pravo na djetinjstvo. Svatko ima pravo, ali ima onih generacija koje ga naprosto daju u zamjenu, u zamjenu za buduća djetinjstva.

Takvima je hrabrost urođena, takvima pripada svijet, pripada im čak budućnost.

Međutim, generacije o kojima govorimo ni to ne mogu uzeti, jer djetinjstvo je čovjeku sve što ima. Ona neiscrpna snaga koju poslije cijeli život troši. A ako svijetu daruju djetinjstvo, onda njima ne ostaje ništa. I tako u krug.

Takva djeca bez djetinjstva odmah postanu odrasli ljudi, istrošeni, umorni, postaju hodajući spomenici, žrtve čovječanstva, oni su istodobno strah i divljenje, oni u duši vječito nose suprotnosti suza i smijeha, radosti i patnje.

Oni su primjer koji nitko ne bi želio biti, ali svi teže toj širini duše.

Razmišljam, dok ovo pišem, gdje je moje djetinjstvo? Ima li išta čovjek poslije djetinjstva?

Naravno, osim sjećanja.

Plutam tako vlastitim mislima i kao gusar pokušavam sam sebe orobiti za neku uspomenu.

Rat me zbunjuje, ali se nadam da ću naći nešto lijepo.

Je li to prvi bicikl ili sram koji me uhvatio kada mi se svidjela jedna djevojčica?

Djeca obično kažu da ne vole školu, ali kada se sjetim koliko smo svi s osmijehom trčali u razred, jedva čekajući da počne sat i da onda duga kolona papirića s porukama nađe put do onoga kojem je namijenjena, pa kad to još uhvati učitelj ili nastavnik, tada posve sigurno znam da je djetinjstvo čovjeku sve.

Djetinjstvo treba ispiti najednom, ne treba stati, treba odmah potrošiti sve te čarobne životne kapi, ne ostaviti ništa za poslije, ništa za jednom *tko zna kad*, jer vidite i sami, dragi moji prijatelji, što može biti.

Može doći rat poput ovog i onda se opet neki među nama moraju odreći djetinjstva. Nemojte nikad braniti djeci da uživaju u svojem djetinjstvu, ne tjerajte ih da prerano odrastu, jer što ih poslije čeka? Što – bez djetinjstva?

Djevojčica u plavom kaputiću – najpoznatija fotografija djeteta iz Domovinskog rata

Djevojčica Željka Mitrović fotografirana je 19.11.1991. u u koloni Vukovaraca koju srpska vojska i JNA odovodi u logore u Srbiji.

PRIČA O PORODICI

Uvijek postoje tužne i vesele priče. I kad čovjek ima priliku pričati, svatko traži neku veselu, lepršavu priču koja poslije raspoloži ljude.

Nažalost, ponekad nam život donese takvo vrijeme u kojem na svakom koraku, gdje god stane i kuda misao prođe, teku rijeke suza, mora tuge utapaju se u sekundama. Eto, tako i ovo nesretno vrijeme. Bio sam u mnogim mračnim prostorima gdje je čovjek do jučer ulazio samo na koju minutu, tek da uzme poneku stvar, zaboravljenu od pogleda. U društvu kukaca i glodavaca danas na takvim mjestima, u mojem gradu kojega nema, rastu djeca i stare stararci...

Ako ste izgubili kuće i automobile, ako ste prokockali novac, ako imate problema sa svime, ako naprosto nemate sreće, potražite u sebi odgovor koji vas najviše usrećuje.

Nemojte se iznenaditi ako iza svega toga nađete samo jedno sveto i nedodirljivo, samo vaše – obitelj. Znam da savjet ne treba dijeliti, pa opet je teško odupirati se dobroj namjeri – čuvajte obitelj.

Nju se teško stječe, a rat, posebice ovaj nesretni i predugi rat, dovoljno rječito govori kako se lako obitelj gubi. I ne zavaravajte se; nije to samo sreća, to je više, mnogo više od toga.

PRIČA O ZAGRLJAJU

Kad sam bio mali, posve mali, nisam volio da me gospođe, koje su susretali moji roditelji, grle i ljube. Svašta su me ispitivale, ponekad i takve gluposti da sam se čudio njihovoj hrabrosti. Ali sam mislio da je to dio neke igre, ritual koji one moraju proći da bi poslije mogle razgovarati s mojim roditeljima. Meni je to ipak bilo suviše nepristojno, ali sam pristajao na sve. Znao sam čak lijepo pozdraviti. Naučili su me stariji stotinama sitnih pojedinosti koje sam smatrao nevažnima.

I onda opet rat. Tek kad smo ostali goli i bos pred strašnom živtonom neumitnošću, kada smo skinuli sa sebe sve prljave navike koje smo navlačili svako jutro pred zrcalom, a zaboravljali ih skidati, kada smo se riješili svega onog što nas čini opasnima, tek tada smo se onako jadni, i opet mali, pod zvijezdama zagrlili.

I ja sam sad konačno shvatio važnost i bit zagrljaja. Kada nekoga grlite, to je znak da nemate više riječi zahvalnosti što je s vama, to je ono hvala koje vas pokreće da u tom trenutku živite samo za tu bliskost.

A nije bilo tako. Zagrljaji su bili najjeftiniji način da preživite susret do kojeg vam uostalom nije stalo.

Mislím da će ljudi koji prežive ovaj rat još dugo u svijesti nositi iskon te geste. Tako i treba. Da smo svi to znali, možda svega toga ne bi niti bilo. Kada nekoga grlite, učinite to punim srcem, cijelim bićem, jer ne znate što će vam donijeti sljedeći trenutak.

PRIČA O IGRI

... Zanimljivo je koliko je kratak životni put od djetinjstva do starosti, još više me brine brzina kojom djeca gube smisao za igru, a sve u zamjenu za sitne, jedva spomena vrijedne prednosti.

Često me u slijepu ulicu navede misao: zašto čovječanstvo napokon ne prizna djetinjstvo kao punoljetnost? Jer, volio bih vidjeti kako bi tada svjetske organizacije za zaštitu svega sigurnog našle svoju vrijednost?

Kome bi tada palo na um da ratuje, i protiv koga? Zašto svijet, primjerice, ne bi uzeo gumicu i sve izbrisao i u igri odredio budućnost prema drugim koordinatama, birajući svoje savjetnike među najdjedinjastijom djecom? Oni s najvećom maštom bili bi na najutjecajnijim mjestima.

Svi ostali prvo bi morali ići u školu za učenje mašte, s posebnim odjelima:

- Mašta za nebo
- Mašta za zemlju
- Mašta za more.

Svijet kakav djeca mogu nacrtati, ne bi se imao s čime usporediti, a to bi uzrokovalo potpun pad svih koji su glumili ozbiljnost i koji nam zapravo, od silne brige za svijet, još i rat izmislili...

*Djevojčice u
dubrovačkom
skloništu 1991.*

PRIČA O MORU

Poznajem neke koji neprestano brode svojim maštanjima po moru.

Razapnu jedra u svojim očima, poljube svoju nesreću, mahnu neshvaćenim ljubavima i pođu u iskrišta.

Oni koji ostanu na obali, čude se i mašu putniku, dive se njegovoj hrabrosti i plaču na rastanku. Dugo dovikuju za njim da se vrati, da je more opasno i da neće jahaće po svom nedogledu. Ali mornar kojega već hvata radosna vrtoglavica i opijaju ga morski vjetrovi i struje, ne čuje i ne vidi obalu. Njegovo oko hvata galebove i beskrajnu plavet i već sriče prva slova ljubavi.

Prolaze dani, šibaju oluje, dišu sve rane koje su obale mornaru na sjećanje dale, gori sunce. Iskušava more i grli u beskraju nebo, i tu negdje – i negdje: pluta čovjek. Sam u vječnoj suprotnosti. U odnosu prema ljudima velik, u odnosu prema moru sićušan, poput kapi što more šalje da bi ga peckale i bole. I tu u plavetnilu svijeta gdje nastaje riječ more i mornar, u ljubavi, zagrljaju, pronose život.

Mnogi od mornara nikada se i ne vrate na obalu, nego se poklanjaju vječnosti i bajkama.

Dok spavam, ponekad sanjam da i sam plovim morem; usamljen i sretan.

*Razglednica
Vukovara
Iz 1980-ih*

